

УДК 801.81:26-246.5

Дядищева-Росовецька Ю. Б.

ПРО ОДИН ФОЛЬКЛОРНИЙ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ КОМПОНЕНТ ПОЕТИКИ КИРИЛО-МЕФОДІВСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ПІСНІ НАД ПІСНЯМИ

Анотація. У статті аналізуються та характеризуються різні типи повторів у Кирило-Методіївському перекладі Пісні над піснями.

Ключові слова: лінгвофольклористика, Пісня над піснями, загальнослов'янська спадщина, мова, поетична мова, повтори.

Інформація про автора: Дядищева-Росовецька Юлія Борисівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри історії та стилістики української мови; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Dyadysheva-Rosovetska Y.B.

FOLKLORE COMPONENT IN THE SONG OF THE SONGS TRANSLATED BY CYRIL AND METHODIUS

Abstract. The article characterized the types of repetitions in the Song of the songs translated by Cyril and Methodius – outgoing memorial of panslavic heritage. The main tasks of modern lingvofolkloristics in researching Song of the songs stylistics and language are formulated and disputed. Repetitions are analyzed as one of the main poetic text organizing tools, because in the translation was discovered complex system of them. As an examples mainly anaphors and epiforas are used. The question of the use in translated Song of Songs "denial of possible identification" (D. Likhachev). Translated text includes repetitions of entire sentences and some sentence-identical syntactic structures. There are also repetitions of tautological combinations and stylistic formulas that function as a refrains.

Keywords: lingvofolkloristics, The song of the songs, panslavic heritage, language, poetic language, repetitions.

Information about author: Dyadyshcheva-Rosovetska Yuliya Borysivna – PhD, associate professor; associate professor of the department of history and stylistics of Ukrainian language; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.

Дядищева-Росовецкая Ю.Б.

ОБ ОДНОМ ФОЛЬКЛОРНОМ ПО ПРОИСХОЖДЕНИЮ КОМПОНЕНТЕ ПОЭТИКИ КИРИЛЛО- МЕФОДИЕВСКОГО ПЕРЕВОДА ПЕСНИ ПЕСНЕЙ

Аннотация. В статье описываются и характеризуются различные типы повторов в Кирилло-Мефодиевском переводе Песни песней.

Ключевые слова: лингвофольклористика, Песнь песней, общеславянское наследие, язык, поэтическая речь, повторы.

Информация об авторе: Дядищева-Росовецкая Юлия Борисовна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры истории и стилистики украинского языка; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Більше 30 років минуло з того часу, як видатний російський бібліїст А. Алексеев із сумом зазначав: "Ніяким чином не можна вважати вичерпними наші теперішні уявлення про давньослов'янські літератури і, зокрема, про давньоруську літературу і писемність" [2, с. 230]. І попри те, що багато зроблено в цій царині, його зауваження залишається справедливим. Отже, мета нашого дослідження – висвітлити роль такого прийому, як повтори, в перекладі Пісні над піснями, приписуванім одному з першовчителів слов'янських – Мефодієві.

А. Алексеев звернувся саме до перекладацької спадщини цього геніального просвітителя слов'ян, брата св. Кирила. Зокрема, він покликається на доповідь А. Михайлова 1903 р. "До питання про видання пам'яток слов'яно-руської писемності", у якій той привернув увагу наукової громадськості до пам'яток "загальнослов'янського значення" [14], а також на його фундаментальну працю "Досвід вивчення книги Буття..." [11], в якій автор "указав, що чільне місце серед праць Кирила та Мефодія посідають переклади біблійних текстів" [2, с. 229]. При цьому А. Михайлов (як і В. Ягич) "відмовлявся розуміти буквально свідчення XV гл. Життя Мефодія про те, що останній

переклав усю Біблію "исполнь", тому він особливо наполягав на тому, що при вичерпаності історичних свідчень тільки філологічні дослідження текстів зможуть надати нові дані про літературну діяльність Кирила та Мефодія" [2, с. 229]. Отже, саме до філологічних досліджень звертається А. Алексеєв, який доходить висновку, що такі "розглянуті матеріали можуть бути найбільш задовільно пояснені в узгодженні з XV гл. Життя Мефодія, яка містить розповідь про повний переклад Біблії" [2, с. 248].

Дослідник пояснював: "Тексти давньослов'янської Біблії представлені в трьох основних видах: служебному, четьєму і тлумачному. У служебних текстах окремі глави або їхні частини (читання, перикопи) розташовані в тому порядку, в якому вони читаються в церкві протягом церковного року; читання зі старозаповітних книг включені до паремийника, новозаповітні – містяться в служебних євангеліях та апракосах (євангеліє-апракос, апостол-апракос). У текстах четьєго виду представлено послідовне розташування вірша за віршем і глави за главою, як це прийнято в звичайних друкованих виданнях Біблії. У тлумачних текстах вірш, частина вірша або пасаж із кількох віршів супроводжується відповідним тлумаченням" [2, с. 230]. І далі він підкреслює: "Прийнято вважати, що служебні тексти були перекладені Кирилом (і Мефодієм), четьї – Мефодієм після смерті Кирила, тлумачні з'явилися в пізніший час. Служебні тексти не охоплюють всіх біблійних книг, а лише частину книг – у їх неповному складі; у тлумачних текстах також представлені не всі книги" [2, с. 230]. На основі детального аналізу А. Алексеєв наголошує: "таким чином, розглянуті матеріали можуть бути найбільш задовільно пояснені в узгодженні з XV гл. Життя Мефодія, що містить розповідь про повний переклад Біблії" [2, с. 248]. Отже, висновок А. Алексеєва щодо "исполнь" перекладеної Мефодієм Біблії видається переконливим.

У своєму дослідженні-виданні А. Алексеєв розглядає саме четій переклад Пісні над піснями (далі ПП) з метою встановлення часу й місця його появи. Для її досягнення він

звертається до широкого матеріалу й аналізує 22 списки XIV–XVII ст. (згадує дослідник і інший переклад ПП, відомий за 25 списками XIII–XVII ст. – з тлумаченнями Філона Карпафійського, виконаний, на думку автора, у XII ст. у східних слов'ян) [2, с. 231].

Саме до четього перекладу ПП ми звернулися як до матеріалу для вивчення повторів як компоненту відтворення слов'янською мовою вишуканої поетики біблійної пам'ятки. А. Алексеев зауважує: "Майже обов'язковим оточенням для тексту ПП є в збірниках інші Соломонові книги – Притчі, Премудрості, Еклезіаст, а також Премудрості Сірахова". <...> Вірогідно, в цьому оточенні ПП (Пісня над піснями) так само мала сприйматися як притча алегоричного характеру, як книга "премудрості" [2, с. 234]. Для нас важливо, що сучасні дослідники вважають ПП збірником весільних пісень, який не має єдиного сюжету, можливо таким, що відтворює структуру весільного обряду: "Ми цілком можемо відштовхуватися від того, що матеріал для ПП – "просто" весільні наспіви; але, звичайно, просте не надто просте, адже весілля – одне з головних універсальї міфопоетичного мислення, і для мислення цього немає шлюбу, який не був би "священним шлюбом". Ми сказали, що весільні наспіви – матеріал для ПП; але матеріал цей зазнав вишуканого літературного оформлення" [1, с. 289].

Загальновідомо, що повтори – це один із основних засобів художньої організації тексту поетичного твору [16, с. 459]. Крім того, це одна із фігур мови, що в поетичному тексті слугує, зокрема, також для підвищення емоційно-експресивної ваги слів. І. Єрьомін стверджує: "Повтор – той механізм, за допомогою якого оратор уже однією побудовою свого мовлення підпорядковував читача своєму замислу, заражував його і своїм емоційним підйомом і своїм ідейним пафосом" [5, с. 120].

Ми спираємося на результати вивчення повторів у працях таких мовознавців та дослідників поетики, як О. Потебня [13], І. Чередниченко [17], М. Каган [6], Н. Демкова [3], Д. Лихачов [7], Т. Ніколаєва [12], В. Чуглов [18], А. Євгенєва [4] та ін.

Здавна повтор як стилістичний засіб привертає увагу дослідників поетичної мови фольклору. Так, зокрема, поетику повторів у "Слові о полку Ігоревім" розглядав у своїх лекціях в Університеті св. Володимира 1835 року М. Максимович [8] (в окремому розділі "О повторениях"), який, на думку М. Каган, досліджував деякі різновиди повторів як художній прийом: "Це запозичені з народної поезії постійні епітети, які автор використовує не через бідність мови, але, скоріше, "від правильності уяви"" [6, с. 125]. Також М. Максимович називав й найбільш очевидні повтори – "пить Дон шеломом", "О Руская земле! уже за шеломянем еси", "А Игорева храброго полку уже не кресити". Значну увагу приділяв повторам О. Потебня в епохальній праці "Из записок по русской грамматике" [13].

Уже згодом до окреслення параметрів цього тропу звертається І. Чередниченко, який наголошує: "Повтор окремих слів, словосполучень, речень, повнозначних і службових слів є одним із ефективних прийомів побудови розгорненого висловлювання, особливо в художній мові, де повтор вживається як один із видів поетичних фігур" [17, с. 380]. І далі він продовжує: "Концентруючи увагу на повторюваних синтаксичних одиницях, цей стилістичний прийом посилює їх художньо-зображувальні властивості і разом з тим служить засобом контекстуальної організації висловлювання" [17, с. 381].

Недаремно з аналізу саме повтору починає сучасний фольклорист С. Росовецький свій розгляд фольклорних прийомів художньої організації тексту у ґрунтовному підручнику "Український фольклор у теоретичному висвітленні" (2008 р.) [15, с. 526]. Він, зокрема, називає повтор (напевне несправедливо) найпростішим фольклорним прийомом і посилається на висновок Є. Мелетинського, який вважає повтор "найдавнішою рисою фольклору, пов'язаною в генезисі і з наявністю ритму, і з вірою в магічну силу слова" [9, с. 19].

При вивченні поетики тексту ПП у мефодіївському перекладі було виявлено складну систему повторів. Це, насамперед, анафори, наприклад: "Да с'нидет братучад мои въ

врътоград свои и да **гасть ѿ** плода краев**ѣ**твѣи его" (V, 1); "Братуч**а**дъ мои съниде въ виноград свои въ ч**ѣ**шах ар**о**мать пасти въ врътоград**ѣ**хъ, и събирати крѣна. Азъ братоуч**а**доу моему и братоуч**а**д мои мн**ѣ**, пасыи въ крѣн**ѣ**хъ" (VI, 1) і далі.

Знаходимо там й епіфори, як от: "очи твои гол**ж**бин**ѣ**, разв**ѣ** мл'чанія твоего. <...> **г**ако облоущеніе шипка абл**ь**ко твое разв**ѣ** мл**ь**ч**ѣ**н**і**я твоего" (IV, 1–5). Або: "да лобжет м**а** ѿ лобзанія оусть его, **г**ако блага съсца твоя паче вина" (I, 1) і "да възрадуем**с**я и възвеселим**с**я **о** теб**ѣ**, възлюбимъ съсца твоя паче вина" (I, 3).

Використовується й такий ускладнений прийом повтору, як анаепіфори. Ось приклад: "Оу**г**азвила еси срдце наше, сестро моа нев**ѣ**сто, оу**г**азвила еси срдце" (IV, 9). Або: "Се еси добра, искр'н**ѣ**а моа, се еси добра Вьс**ѣ** добра, искр**ь**н**ѣ**а моа, и пор**о**к**а** н**ѣ**с(ть) на теб**ѣ**" (IV, 1–7). Щодо другої частини цього фрагмента (*καὶ ἡμῶς οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ*) А. Алексеев зауважує: "Слов'янське *порокъ* означає зовнішню ваду, зрима відхилення від норми. Це значення особливо доречно в ПП, де змальовуються чесноти нареченої. <...> У християнському розумінні це місце є пророцтвом про непорочне зачаття. Осмислення "непорочного" зачаття як "безгріховного", імовірно, є вторинним і пов'язане з регулярним семантичним переходом "зовнішня вада" > "внутрішня вада", пор. переносне значення таких слів, як *грязь*, *мрак* та ін., причому в ідеологічно насиченому контексті вторинне значення природно прагне витіснити первинне, що загрожує руйнуванням поетичної тканини твору" [2, с. 244].

Д. Лихачов на матеріалі давньоруських творів, і передусім "Слова о полку Ігоревім", виділяє поруч із повторюваністю зовнішньою, яка використовує інші твори, також і внутрішню: "перегуки в межах самого твору – рефрени, повторення образів, висловів, художніх прийомів, окремих слів і т. д." [7, с. 237], адже це сприяло створенню ефекту упізнавання, а "в середньовіччі в мистецтві над пізнанням нового переважає упізнавання вже знайомого" [7, с. 237].

Серед порівнянь Д. Лихачов окремо виділяє форму заперечного порівняння, точніше – "заперечення можливого ототожнення <...> "Боянь же, братие, не 10 соколовъ на стадо лебедѣй пушаше, нь своя вѣщиа прѣсты на живая струны вѣскладаше", "Не буря соколы занесе чрезъ поля широкая — галици стады бѣжатъ къ Дону великому", "Немизѣ кровави брезѣ не бологомъ бяхуть посѣяни, посѣяни, костью рускихъ сыновъ", "А не сорокы второскоташа: на слѣду Игоревѣ ѣздить Гзакъ съ Кончакомъ" [7, с. 239–240].

Відгук подібного заперечення можна вбачати в таких рядках ПП: "Се еси добра, искр'нѣка моа, се еси добра Вьсѣ добра, искрѣнѣка моа, и порѣка нѣс(ть) на тебѣ" (IV, 1–7).

Д. Лихачов приділяв значну увагу дослідженню й таких специфічних видів повторів, як порівняння та метонімія, а також перелік. У ПП вони також присутні, наприклад: "глава его златѣ кефазъ, власи его еліе чрьно, ѣко вранъ, очи его ѣко голѣбциѣ на испльненіе водъ, из'мъвеныѣ въ млѣцѣ, сѣдѣща на наплъненіе вод'. Челюсти его ѣко чѣша арѣматѣ, растѣщи міротвореніа, оустнѣ его крѣнѣ, каплѣщи змірнѣ испльнѣ. Рѣцѣ его растрѣганѣ златѣ, испльненѣ тар'сисѣ. Чрѣвѣ его дѣщица слонова на камыцѣ самфира. Лысты его стльца мрѣморѣна, оснѣвана на под'стльпію златоу. Зракъ его ѣко Ливанъ и избранъ ѣко тисіе. Грѣтанъ его сладос(ть) и всежеланіе (V, 11–16).

Трапляються в ПП також повтори цілих речень: "Се еси добра, искрѣнѣка моа, се еси добра, ѣчи твои голѣбинѣ" (I, 14). При цьому друге речення ускладнюється за рахунок уточнення "развѣ мл'чаніа твоего" (IV, 1).

Було зафіксовано в ПП повторення речень тотожної синтаксичної конструкції. Наприклад: "очи твои голѣбинѣ, развѣ мл'чаніа твоего. Владѣ твоя ѣко стада козіа, ѣже ѣкрышѣсѣ ѣ Галаада. Зѣби твои ѣко стада острижена, ѣже изыдошѣ ѣ банѣ, вьсѣ близнечьныѣ и ѣловы нѣс(ть) оу них... Оба сѣсца твоя ѣко два птища близнеца срѣнѣ, ѣже пасома въ крѣнѣхъ" (IV, 1–5). Чи таке: "ѣкоже крѣнѣ посрѣд(ѣ) трѣніа,

.....
 тако искронѣа моа посрѣд(ѣ) дщерь. **И**ако аблко въ дрѣвѣх
 лѣга, такѡ братоучадъ мои посрѣд(ѣ) снѡв" (II, 2–3).

Об'єктом повторення стають окремі слова, як от: Пѣнїа
 пѣнїи, еже ес(тъ) Соломѡне" (I, 1), "виноградъ": "снѡве мѣре
 моеж сварішжса на ма, приставишж ма хранилицж въ
 виноградѣ, виноградъ моих не съхранихъ" (I, 5). Або, наприклад,
 'посрѣд(ѣ)'; у традиційній конструкції вибору однієї з-поміж
 інших: **И**акоже крїнь посрѣд(ѣ) трнїа, тако искрнѣа моа
 посрѣд(ѣ) дщерь" (II, 1), ще й забарвлене перегуком "крїнь" -
 'искрнѣа'. Цікавою є також гра формами особового та
 присвійного займенників: "виноград мои мнѣ прѣд множ" (VIII, 12).

Не можна не згадати фундаментальне дослідження
 Ф. Міклошича 1895 року "Зображувальні засоби слов'янського
 епосу", де серед восьми видів повторів він називає також
 "зв'язок етимологічно споріднених слів" [10, с. 216]. А також
 зазначає, що "поруч із цим визначенням розглядуваного явища
 вживається ще й інше: "повторення кореня"" [10, с. 216].
 Знаходимо змальовані дослідником повторення кореневої
 морфемі й на нашому матеріалі: "хранилицж" і "не съхранихъ"
 (I, 5). Повторюються словосполучення "паче вина" (I, 1, 3); "ѡчи
 твои голжбинѣ" (I, 14 та IV, 1); "развѣ мл'чанїа твоего" (IV, 1;
 IV, 3; VI, 6). Повторювані конструкції можуть розміщуватись в
 одному реченні: "Врътоградъ затворенъ, сестро моа невѣсто,
 врътоградъ затворенъ, источникъ запечѣтлѣнь" (IV, 12). Такі
 повтори можуть підкреслювати тривалість чи інтенсивність дії,
 або високий ступінь експресії. Можна відзначити й повторення
 синтагм, що на відміну від попереднього прикладу, не
 становлять поєднання теми та реми: "Что братоучад твои ѡ
 братучада, добра въ женах? Что братоучад твои ѡ братучада,
иако сице заклала ны еси?" (V, 9–10).

Оскільки ПП тісно пов'язана з фольклорною пісенністю,
 де тавтологія є звичним поетичним прийомом, не дивує в ній
 повторення тавтологічних сполучень "оуничиженїемъ
 оуничижжтъ" (VIII, 7); "и піите, и оупіитеса" (V, 1); "да лобжет
 ма ѡ лобзанїа оустъ его" (I, 1), (VII, 11); сьжща сьсца мѣре

твое \blacktriangle (VIII, 1); "процьвль цвѣть", ускладнене таким контекстом: "...въ виноградѣхъ, видѣвъѣ, аще процьвль ес(ть) виноград, процьвль цвѣть, процьвтошж шипци" (VII, 12) та ін. Близькими є за семантикою повтори плеонастичних словосполучень, наприклад, натрапляємо на "вгнь пламенень" (VIII, 6), (або на прикладку "огнь-пламы" серед різночитань із іншого списку руської редакції); або: "възрадуем \blacktriangle и възвеселим \blacktriangle ѡ тебѣ" (I, 3). Чи "сѣт каплета^М оустнѣ твои, невѣсто, медь и млѣко подь жзыком ти" (IV, 11), згруповані за спорідненістю ознаки – солодкості молока і меду.

Вишукану словесну гру спостерігаємо у вірші: "ѣко врьвь чръвена оустнѣ твои и бесѣда твоа красна" (IV, 3). Тут проводиться паралель між устами дівчини та її розмовою з підкресленою постпозицією означення.

Деякі повтори стилістичних формул виконують функції рефренів – явних і прихованих, наприклад: "Шоуица его на главѣ моеи, десница его ѡбымет м \blacktriangle " (II, 5). "Відгук" складає дещо змінений варіант, з іншим прийменником: "Шоуица его под главо \blacktriangle ж мое \blacktriangle ж, и десница его ѡбымет м \blacktriangle " (VIII, 3).

Відзначимо також повтори конструкцій з порівняннями, як от: "положи м \blacktriangle ѣко печать на срдци своемъ, ѣко печать на мышци своеи..." (VIII, 6).

Т. Николаєва, дослідниця поезики "Слова о полку Игоревім", виділяє в ньому такі види повторів, як: формальні, буквальні й модифіковані, повтори смислові й повтори-антитези, що скріплюють текст [12, 13]. Повтори-антитези знаходимо і в ПП: "любов – смерть", "вогнь – вода": "ѣко крѣпка ѣко сѣмр'ть любви" (VIII, 6), "крітѣ еж вгнь пламенень. Вода многа не иматъ моши оугасити любве и рѣкы не обиджъ еж" (VIII, 6–7). Або: "азъ сп \blacktriangle , а срдце моа бѣдить" (V, 2). Чи: "исках его и не обрѣтохъ, звах его и не послуша мене" (V, 6).

Д. Лихачов вважає, що "постійні епітети також є елементом "поезики повторення". Так, наприклад, коні в "Слові" мають епітет *борзий*, чим підкреслюється головна перевага бойового коня – його швидкість: "а всядемъ, братие, на свои бръзья комони", — каже Ігор перед походом [7, с. 246]. І далі

він продовжує: "Привертає увагу те, що "постійні" епітети в "Слові" вживаються зовсім не постійно, а тільки в тих випадках, коли вони осмислені. "Борзий" кінь тільки тоді "борзь", коли швидкість його необхідна — у вирушенні в похід або у втечі. Боян — "віщий" тоді, коли необхідно підкреслити його мудрість, прозорливість, вправність: "Боян бо вещий, аще кому хотяше пѣснь творити, то растѣкашется мыслию по древу..." [7, с. 247].

Таке використання постійних епітетів можна знайти і в ПП: ідеться про епітетні словосполучення "огнь пламенень" (VIII, 6), кринь ждолныи (II, 1), дъщеря іерслимла (II, 7), wчи голжбинѣ (I, 14; IV, 1), стада острижена (IV, II), вода жива (стоуденець wды живы (IV, 15)), вино блгое (VII, 9), дъскж тисовж (VIII, 9).

Таким чином, кирило-мефодіївський переклад ПП відкривав перед читачами слов'янського світу в цілому і Київської Русі зокрема стилістичні багатства однієї з найбільш поетичних книг Біблії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверинцев С.С. Древнееврейская литература / С.С. Аверинцев // История всемирной литературы. Том первый. – М. : "Наука", 1983. – С. 271–302.
2. Алексеев А.А. К определению объема литературного наследия Мефодия (Четий перевод Песни песней) / А.А. Алексеев // Труды отдела древнерусской литературы. – Ленинград, 1983. – Т. XXXVII. – С. 229–255.
3. Демкова Н.С. Поэтика повторов в древнеболгарской и древнерусской ораторской прозе X–XIV веков / Н.С. Демкова // Вестник ЛГУ. – Ленинград, 1988. – Серия 2. № 16. – Вып. 3. – С. 26–34.
4. Евгеньева А.П. Очерки по языку русской устной поэзии в записях XVII–XX вв. / А.П. Евгеньева – М. ; Ленинград, 1963. – 348 с.
5. Еремин И.П. "Слово о полку Игореве" как памятник политического красноречия Киевской Руси / И. П. Еремин / "Слово о полку Игореве". Сборник исследований и статей под редакцией члена-корреспондента АН СССР В.П.Адриановой-Перетц. М.; Л., 1950. – С. 93–129.

Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика

6. Каган М.Д. Повторы в "Слове" / М.Д. Каган // Энциклопедия "Слова о полку Игореве". – Ленинград, 1995. – Т 4. – С. 124–130.

7. Лихачев Д.С. "Слово о полку Игореве" и культура его времени. Издание второе, дополненное / Д.С. Лихачев. – Ленинград : "Художественная литература". Ленинградское отделение, 1985. – 353 с.

8. Максимович М.А. "Песнь о полку Игореве": Из лекций по русской словесности, читанных 1835 года в Университете св. Владимира / М.А. Максимович // Собрание сочинений. – К., 1880. – Т. 3. – С. 517–557.

9. Мелетинский Е.М. "Эдда" и ранние формы эпоса. /Е.М. Мелетинский – М.: Наука, 1968. – 367 с.

10. Миклошич Ф. Изобразительные средства славянского эпоса / Ф. Миклошич // Древности. Труды Славянской комиссии МАО. – М., 1895. – Т. 1.

11. Михайлов А.В. Опыт изучения текста книги Бытия... / А.В. Михайлов. – Варшава, 1912. – 460 с.

12. Николаева Т.М. "Слово о полку Игореве". Поэтика и лингвистика текста; "Слово о полку Игореве" и пушкинские тексты. Изд. 2-е, стереотипное / Т.М. Николаева – М.: КомКнига, 2005. – 336 с.

13. Потебня А. Из записок по русской грамматике / А. Потебня. – М., 1968. – Т. 3. – 551 с.

14. Предварительный съезд русских филологов. Бюллетни. СПб, 1903/ – С. 56–67.

15. Росовецький С.К. Український фольклор у теоретичному висвітленні. / С.К. Росовецький. – К., 2008. – 624 с.

16. Тараненко О. Повтор / О. Тараненко // Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000. – С. 459.

17. Чередниченко І.Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови / І.Г. Чередниченко. – К., 1962. – 496 с.

18. Чуглов В.И. Повтор словоформы с последующим распространением как синтаксическое явление / В. И. Чуглов // Филол. науки. – 2004. – № 5. – С. 85–91.

REFERENCES

1. Averyncev S.S. *The Hebrew literature* [Drevneevrejskaja lyteratura] / S. S. Averyncev // *Istoryja vsemyrnoj lyteratury*. Tom pervyj. – М.: "Nauka", 1983. – S. 271–302.

2. Alekseev A.A. *On the characterization of the volume of the literary heritage of Methodius (Chety translation Song of Songs)* [К

opredeleniju obema lyteraturnoho nasledyja Mefodyja (Četyj perevod Pesny pesnej)] / A.A. Alekseev // Trudy otdela drevnerusskoj lyteratury. – Lenynhrad, 1983. – T. XXXVII. – S. 229–255.

3. Demkova N.S. *Poetics of repetitions in Old Bulgarian and Old oratorical prose of the X-XIV centuries* [Poetyka povtorov v drevnebolharskoj y drevnerusskoj oratorskoj proze X–XIV vekov] / N.S. Demkova // Vestnik Leningrad Univ. – Lenynhrad, 1988. – Seryja 2. № 16. Vyp. 3. – S. 26–34.

4. Evhenjeva A.P. *Essays on the Russian language of oral poetry in records of XVII-XX centuries* [Ocherky po jazyku russkoj ustnoj poezyy v zapysjax XVII–XX vv.] / A.P. Evhenjeva – M. ; Lenynhrad, 1963. – 348 s.

5. Eremyn Y.P. *"Slovo o polku Igoreve" as a monument to political eloquence of Kiev Rus* ["Slovo o polku Yhoreve" kak pamjatnyk polytycheskoho krasnorechija Kyevskoj Rusy] / Y.P. Eremyn / "Slovo o polku Yhoreve". Sbornyk issledovanyj i statej pod redakcey chlena-korrespondenta AN SSSR V.P. Adryanovoj-Peretc. M. ; L., 1950. – S. 93–129.

6. Kahan M.D. *Repetitions in the "Slovo"* [Povtory v "Slove"] / M.D. Kahan // Encyklopedyja "Slova o polku Ihoreve". – Lenynhrad, 1995. – T 4. – S. 124–130.

7. Lyhachev D.S. *"Slovo o polku Igoreve" and the culture of its time* ["Slovo o polku Ihoreve" y kultura eho vremeny. Izdanye vtoroe, dopolnennoe] / D.S. Lyhachev. – Lenynhrad, 1985. – 353 s.

8. Maksymovych M.A. *"The Song of Igor's Campaign" : From lectures on Russian literature, read in 1835 at the University of St. Vladimir* ["Pesn o polku Ihoreve": Iz lekcyj po russkoj slovesnosti, chytannyh 1835 hoda v Unyversytete Sv. Vladymyra] / M.A. Maksymovych // Sobranye sochynenyj. – K., 1880. – T. 3. – S. 517–557.

9. Meletynskij E.M. *"Edda" and the earliest forms of the epos* ["Edda" i rannie formy eposa] / E.M. Meletynskij – M. : Nauka, 1968. – 367 s.

10. Mikloshych F. *Depictive means of Slavic epos* [Izobrazytelnye sredstva slavjanskoho eposa] / F. Mykloshych // Drevnosty. Trudy Slavjanskoj komysyzy MAO. – M., 1895. – T. 1.

11. Mihajlov A.V. *The experience of studying a text of the Book of Genesis...* [Opyt izuchenyja teksta knyhy Bytyja...] / A.V. Mihajlov. – Varshava, 1912. – 460 s.

12. Nikolaeva T.M. *"Slovo o polku Igoreve." Poetics and linguistics of the text ; "Slovo o polku Igoreve" and Pushkin's texts* ["Slovo o polku Ihoreve". Poetyka i lingvistika teksta ; "Slovo o polku Ihoreve" I pushkinskie teksty] / T.M. Nikolaeva – M. : KomKnyha, 2005. – 336 s.